

בבית המשפט העליון**בע"מ 5252/23**

לפני: כבוד השופט א' שטיין

המבקשים: פלונים

נגד

המשיבה: פלונית

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו (השופטים שי שוחט, ס"נ, ע' רביד וני שילה) שניתן ביום 11.6.2023 בעמ"ש [44688-10-22](#) [פורסם בנבו]

בשם המבקשים: עו"ד משה יצחק הלוי

חקיקה שאוזכרה:

תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018: סע' 148א

חוק הירושה, תשכ"ה-1965: סע' 8, 8(א)

חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973

מיני-רציו:

* שאלת היחס בין הסכמי ממון לסעיף 8 לחוק הירושה הוכרעה בפסיקתנו זה מכבר. נקבע כי הוראה בהסכם ממון הקובעת את היקף נכסי העיזבון כשרה היא; בעוד שהוראות אשר נוגעות לאופן חלוקת העיזבון סותרות את סעיף 8 לחוק ודינן בטלות; במקרים גבוליים, בהם עולה צורך לפרש את הסכם הממון וביהמ"ש נדרש להכריע האם בפניו הוראה כשרה, הקובעת את היקף נכסי העיזבון, או שמא הוראה פסולה, המתיימרת לקבוע כללים בדבר חלוקת העיזבון, יחול הכלל לפיו יש לבכר את הפרשנות המקיימת את ההסכם על פני פרשנות שמביאה לבטלותו.

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – הסכם ממון

* ירושה – עיזבון – היקפו

* בתי-משפט – ערעור – רשות ערעור

בר"ע על פסק דינו של ביהמ"ש המחוזי במסגרתו נדחה ערעורם של המבקשים על פסק דינו של ביהמ"ש לענייני משפחה ואשר בגדרו נדחתה התנגדות המבקשים למתן צו ירושה המזכה את המשיבה במחצית מהזכויות בעיזבון אביהם המנוח, שהיה נשוי למשיבה בעת פטירתו.

ביהמ"ש העליון דחה את הבקשה בקבעו:

פסקי הדין קמא נטועים בעובדות הפרטיקולריות של המקרה ואינם מעוררים שום שאלה משפטית עקרונית החורגת מעניינם הפרטני של בעלי הדין. אף לא נמצא כי מתן רשות ערעור דרוש כדי למנוע עיוות דין.

הסכם הממון שנחתם בין המנוח למשיבה קבע הפרדה רכושית מוחלטת בין בני הזוג בהתאם לעיקרון "מה ששלי יישאר שלי, ומה ששלך יישאר שלך". כמו כן קבע הסכם הממון כי עיקרון זה יחול גם במקרה של סיום הנישואין "מכל סיבה שהיא". פסקי הדין קמא קיימו עיקרון זה בקבעם כי עזבון המנוח – לו נישאה המשיבה 25 ימים בלבד לפני מותו – יכלול בתוכו את כל רכושו. לצד זאת, מאחר שהמנוח לא הותיר אחריו צוואה, נפסק כי המשיבה זכאית לחלקה בעיזבון בכושרה כאחד מיורשי המנוח מכוח הדין.

המבקשים טענו כי עיקרון ההפרדה הרכושית מהווה הוראה ירושתית המדירה את המשיבה מכל הזכויות בעיזבון המנוח. עוד טענו כי המנוח ממילא לא התכוון להוריש למשיבה אפילו חלק קטן מרכושו. על רקע זה, סבורים הם כי מן הדין היה להשלים את החסר בהסכם הממון באופן שיכלול בתוכו, כתנאי מכללא, הוראה ירושתית בדבר הדרת המשיבה מעיזבון המנוח. בצדק דחו הערכאות קמא טענות אלה.

המשמעות שהמבקשים מייחסים לאמור בהסכם הממון בעניין ההפרדה הרכושית עומדת בסתירה להוראות סעיף 8(א) לחוק הירושה, הקובע כי הסכם בדבר ירושתו של אדם וויתור על ירושתו שנעשו בחייו של אותו אדם – בטלים. שאלת היחס בין הסכמי ממון לסעיף 8 לחוק הירושה הוכרעה בפסיקתנו זה מכבר. נקבע כי הוראה בהסכם ממון הקובעת את היקף נכסי העיזבון כשרה היא; בעוד שהוראות אשר נוגעות לאופן חלוקת העיזבון סותרות את סעיף 8 לחוק ודינן בטלות. כפי שהוסבר, שאלה אחת היא מהו תוכן העיזבון ושאלה אחרת היא מי הנהנה ממנו. חוק יחסי ממון עניינו השאלה הראשונה וחוק הירושה עוסק בסוגיה השנייה. את שני החוקים יש להפעיל באופן ששואף להרמוניה ביניהם. כמובן, עניינם של שני החוקים הוא עשיית צדק בחלוקת נכסים. אולם בעוד חוק יחסי ממון קובע כללים לחלוקת הרכוש לנוכח החיים המשותפים של שני בני הזוג על ציר זמן הנישואין עד לפקיעתם, דיני הירושה מתמקדים בנקודת רגע המוות של אחד מבני הזוג תוך קביעת כללים, לצד הכרה באוטונומיה בהיקף זה או אחר של המוריש.

במקרים גבוליים, בהם עולה צורך לפרש את הסכם הממון וביהמ"ש נדרש להכריע האם בפניו הוראה כשרה, הקובעת את היקף נכסי העיזבון, או שמא הוראה פסולה המתיימרת לקבוע כללים בדבר חלוקת העיזבון, יחול הכלל לפיו יש לבכר את הפרשנות המקיימת את ההסכם על פני פרשנות שמביאה לבטלותו. במקרה דנן, הצורך לפרש את הסכם הממון באופן כזה או אחר אינו מתעורר. האמור בהסכם זה אינו סותר את דבר סעיף 8 לחוק הירושה – וממילא היה בטל אילו עמד בסתירה לו. הסכם הממון מגדיר במילים ברורות את זכויותיהם הרכושיות של בני הזוג עד לגירושיהם או עד למות אחד מהם – לפי המוקדם. זכויות אלה הוגדרו בהתאם לעיקרון "מה ששלי יישאר שלי, ומה ששלך יישאר שלך". קביעה כאמור משייכת את כל רכוש המנוח לעיזבונו, אך אין בה משום הדרת המשיבה מעיזבון המנוח במקרה בו המנוח הולך לבית עולמו בעודו נשוי למשיבה (הדרה שממילא היתה מתבטלת לנוכח הכלל שנקבע בסעיף 8).

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו (השופטים ש' שוחט, ס"נ, ע' רביד ונ' שילה) אשר ניתן ביום 11.6.2023 בעמ"ש [44688-10-22](#), [פורסם בנבו] במסגרתו נדחה ערעורם של המבקשים על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה תל אביב-יפו (השופט ל' ברינגר) אשר ניתן ביום 22.8.2022 בת"ע 55080-02-22 ובת"ע 55086-02-22, ואשר בגדרו נדחתה התנגדות המבקשים למתן צו ירושה המזכה את המשיבה במחצית מהזכויות בעיזבון אביהם המנוח, שהיה נשוי למשיבה בעת פטירתו (להלן: המנוח).

2. דין הבקשה להידחות אף מבלי לקבל תשובה.

3. מדובר בבקשת רשות ערעור "בגלגול שלישי" אשר באה בגדרה של [תקנה 148א לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018](#).

4. פסקי הדין קמא נטועים בעובדותיו הפרטיקולריות של המקרה ואינם מעוררים שום שאלה משפטית עקרונית אשר טרם הוכרעה בפסיקתנו, אשר חורגת מעניינם הפרטני של בעלי הדין, ואשר ראוי לה, לפי טיבה ומהותה, להתברר במסגרת בקשת רשות ערעור "בגלגול שלישי". כמו כן, אני סבור כי מתן רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי איננו דרוש כדי למנוע עיוות דין.

5. הסכם הממון שנחתם בין המנוח למשיבה (להלן: הסכם הממון) קבע הפרדה רכושית מוחלטת בין בני הזוג בהתאם לעיקרון "מה שלי יישאר שלי, ומה ששלך יישאר שלך", תוך שהוא מפרט את רכושו של המנוח מזה ואת רכושה של המשיבה מזה. כמו כן קבע הסכם הממון כי עיקרון זה יחול גם במקרה של סיום הנישואין "מכל סיבה שהיא" – קרי: במקרה של פקיעת הנישואין עקב גירושין או מותו של אחד מבני הזוג. פסקי הדין קמא קיימו עיקרון זה בקבעם כי עזבונו של המנוח – לו נישאה המשיבה 25 ימים בלבד לפני מותו – יכלול בתוכו את כל רכושו. לצד זאת, מאחר שהמנוח לא הותיר אחריו צוואה, נפסק כי המשיבה זכאית לחלקה בעיזבון בכושרה כאחד מיורשי המנוח מכוח הדין.

6. המבקשים טענו בפני הערכאות קמא כי עיקרון ההפרדה הרכושית – שכאמור נקבע בהסכם הממון כהוראה אשר חלה, בין היתר, אחרי מותו של המנוח – מהווה

הוראה ירושתית אשר מדירה את המשיבה מכל הזכויות בעיזבון המנוח. כמו כן טענו המבקשים כי המנוח ממילא לא התכוון להוריש למשיבה אפילו חלק קטן מרכושו. על רקע זה, סבורים המבקשים כי מן הדין היה להשלים את החסר בהסכם הממון באופן שיכלול בתוכו, כתנאי מכללא, הוראה ירושתית בדבר הדרת המשיבה מעיזבון של המנוח.

7. הערכאות קמא דחו טענות אלה בצדק רב. המשמעות שהמבקשים מייחסים לאמור בהסכם הממון בעניין ההפרדה הרכושית עומדת בסתירה להוראות [סעיף 8\(א\)](#) [לחוק הירושה](#), התשכ"ה-1965 (להלן: חוק הירושה או החוק), אשר קובע כדלקמן:

"הסכם בדבר ירושתו של אדם וויתור על ירושתו שנעשו בחייו של אותו אדם – בטלים".

8. שאלת היחס בין הסכמי ממון [לסעיף 8 לחוק הירושה](#) הוכרעה בפסיקתנו זה מכבר. בית משפט זה קבע כי הוראה בהסכם ממון אשר קובעת את היקפם של נכסי העיזבון כשרה היא; בעוד שהוראות אשר נוגעות לאופן חלוקת העיזבון סותרות את [סעיף 8 לחוק ודינן בטלות](#). הבחנה זו הוסברה היטב על ידי השופט נ' הנדל [בבע"מ 7468/11](#) [פורסם בנבו]:

"יש להבחין בין עריכת הסדר לאיזון משאבים לבין בדיקת עזבונו של בן הזוג שנפטר. אלו הן שתי בדיקות נפרדות. שאלה אחת היא מה היקף הנכסים המצויים בעיזבון. שאלה אחרת היא אופן חלוקת העיזבון לאחר תחימת היקפו. לשון אחר – מהו תוכן העיזבון לעומת מיהו הנהנה ממנו. [חוק יחסי ממון](#) עניינו השאלה הראשונה של הגדרת היקף העיזבון. [חוק הירושה](#) עוסק בסוגיה השנייה שעניינה חלוקת העיזבון. את שני החוקים האמורים יש להפעיל באופן ששואף ליצירת הרמוניה ביניהם. המטרות והתכליות של שני החוקים אינן חופפות אלו את אלו. כמובן, עניינם של שני החוקים הוא עשיית צדק בחלוקת נכסים. אולם בעוד [חוק יחסי ממון](#) קובע כללים לחלוקת הרכוש לנוכח החיים המשותפים של שני בני הזוג על ציר זמן הנישואין עד לפקיעתם, דיני הירושה מתמקדים בנקודת רגע המוות של אחד מבני הזוג תוך קביעת כללים, לצד הכרה באוטונומיה בהיקף זה או אחר של המוריש" (ראו: [בע"מ 7468/11](#) פלונית נ' אלמונית, פסקה 4 [פורסם בנבו] (3.7.2012) (ההדגשה הוספה – א.ש.).

9. לזאת אוסיף כי במקרים גבוליים, בהם עולה צורך לפרש את הסכם הממון ובית המשפט נדרש להכריע האם בפניו הוראה כשרה, אשר קובעת את היקפם של נכסי העיזבון, או, שמא, הוראה פסולה, אשר מתיימרת לקבוע כללים בדבר חלוקת העיזבון, יחול הכלל לפיו יש לבכר את הפרשנות המקיימת את ההסכם על פני פרשנות שמביאה לבטלותו (בע"מ 1811/20 פלוני נ' פלונית [פורסם בנבו] (13.4.2021)).

10. במקרה שלפניי, הצורך לפרש את הסכם הממון באופן כזה או אחר אינו מתעורר. האמור בהסכם זה, עליו נסמכים המבקשים, אינו סותר את דברו של סעיף 8 לחוק הירושה – וממילא היה בטל אילו עמד בסתירה לסעיף 8. הסכם הממון מגדיר במילים ברורות את זכויותיהם הרכושיות של בני הזוג עד לגירושיהם או עד למותו של אחד מהם – לפי המוקדם. זכויות אלה הוגדרו, כאמור, בהתאם לעיקרון "מה ששלי יישאר שלי, ומה ששליך יישאר שליך". קביעה כאמור משייכת את כל רכושו של המנוח לעיזבונו, אך אין בה משום הדרת המשיבה מעיזבונו של המנוח במקרה שבו המנוח הולך לבית עולמו בעודו נשוי למשיבה (הדרה שממילא היתה מתבטלת לנוכח הכלל שנקבע בסעיף 8 לחוק הירושה).

כפי שקבע, בצדק רב, סגן נשיא ש' שוחט בפסק הדין קמא,

"אין בהסכם הממון, ולו ברמז, הוראה ירושתית מנחילה. אין גם הוראה שמדירה את המשיבה. הסכם הממון שותק בכל הנוגע לרצון מי מבני הזוג להקנות או שלא להקנות לבן הזוג שנותר בחיים חלק מעיזבונו במקרה של פטירה, חלק אחר ממה שמגיע לו כיוורש על פי דין או בכלל. ודוקו! אין נפקא מינה לעניין זה אם חיי הנישואין באו לסיומם עקב הפטירה 25 ימים בלבד לאחר שהחלו או 25 שנים של חיי משפחה טובים ומאושרים. על מנת לתת תוקף לצוואה מדירה, גם אליבא דאלה שסוברים כי יש מקום לקיים צוואה שכוללת הוראה מדירה כהוראה יחידה, ללא הוראות מנחילות לצידה – חייבת ההוראה להיות הוראה מפורשת ולפרט בה אם ההדרה היא מכל העיזבון או מחלק מהעיזבון או ממנה מהעיזבון." (ראו שם, פסקאות 12-13).

11. למקובץ עד כה ברצוני להוסיף את דבריו של השופט ד' לוי, אשר מדגישים את הצורך בהקפדה על התקיימותן של כל הדרישות הפורמליות להתגבשותה של צוואה תקפה:

"אין אנו חסרים מקרים בהם ניתן להסיק מה היה אומר נפטר לגבי מה שייעשה ברכושו לאחר מותו, אילו אך זכה לומר דבריו באותו ענין. ואף על פי כן, גם במקרים אלה, אם המנוח לא הספיק להביע ממש את רצונותיו בנוסח סופי ומוגדר אין בית המשפט יוצר עבורו צוואה, והרכוש יחולק על פי החוק, בהעדר צוואה, או על פי צוואה קיימת שטרם בוטלה. כך גם במקרה שנרשמה על ידי בא כוח המצווה טיוטה לשם הכנת צוואה [...] לא יראה בית המשפט צוואה מחייבת בטיטות שנמצאו. [...] אין זה מתפקידו של בית המשפט ליצור צוואה יש מאין" (ראו: [ע"א 405/88](#) ארנסט נ' לב, פסקה 11 [פורסם בנבו] (31.12.1988); ההדגשה הוספה – א.ש.).

אכן, יש מי שמצדד בהגמשת הדרישות הפורמליות הללו, אך עמדתם אינה חלק מהדין המצוי לפיו אנו מצווים לפסוק. בהקשר זה, לא למותר להזכיר את דבריו של השופט א' ברק:

"ספק רב אם הרווח שבהסרת כל המחיצות הפורמאליות לא ייצא בהפסד של ריבוי התדיינויות ובקוצר ידו של בית המשפט לרדת לחקר האמת כעניין של מדיניות גרידא" (ראו: [ד"נ 40/80](#) קניג נ' כהן, פ"ד לו(3) 701, 713 (1982)).

12. סוף דבר: הבקשה נדחית. משלא נתבקשה תשובה, אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ו' באב התשפ"ג (24.7.2023).

ש ו פ ט

עב 23052520_F01.docx

מרכז מידע, טל' 077-2703333, *3852; אתר אינטרנט, <https://supreme.court.gov.il>

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

א' שטיין 54678313-5252/23
 נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה